

ACADEMY® Magazine in gesprek met

Karen Armstrong

FOTO: SYNTHVIEW
INTERVIEW: DRS. MONIQUE KESTER

Karen Armstrong schrijft boeken over het jodendom, het christendom en de islam. Gedurende 7 jaar (vanaf haar 17de jaar) was zij non. In 1969 verliet zij het klooster en publiceerde in 1982 het boek 'Through the Narrow Gate' waarin zij de beperkte leefwereld van de kloosterlingen beschreef. Aan de Universiteit van Oxford verwierf zij een academische graad en inmiddels heeft zij wereldfaam veroverd als groot deskundige op het gebied van de drie monotheïstische religies. In 1999 werd haar een eervolle onderscheiding toegekend door het Islamitisch Centrum van Zuid-Californië voor haar werk over de betekenis van geloof en religie voor het leven en de samenleving. Deze 'runaway nun' zit vol rebelse opvattingen en deinsde er bijvoorbeeld niet voor terug Paus Johannes Paulus II te vergelijken met een moslimfundamentalist.

FOTO: THE LAVIN AGENCY

Alle religies claimen te zijn gebaseerd op liefde, respect en vergevingsgezindheid. Vooral de fundamentalisten eisen deze kwaliteiten op. Hoe kan er onderling dan toch zo'n patroon van wreedheid zijn ontstaan?

Alleen de christelijk-protestantse groeperingen, die claimen terug te gaan naar hun wortels, noemen zichzelf fundamentalisten. Andere religies houden niet van deze term, omdat die niet correspondeert met hetgeen ze proberen te bewerkstelligen. We moeten niet vergeten dat een bepaalde vorm van strijdlustigheid in elke wereldgodsdienst voorkomt en dat dit zijn oorsprong vindt in gewelddadige leefomstandigheden. In het Westen maken we ons

KAREN ARMSTRONG ALS NON

zorgen over geweld op tv en de invloed die het heeft op onze kinderen, maar van mensen die opgroeien temidden van geweld zullen levenshouding, dromen en relaties dusdanig beïnvloed worden dat dit leidt tot strijdlustig gedrag.

Is een vredige samenleving zonder religie mogelijk?

Ja, secularisatie is een nieuw experiment. We zijn religieuze schepselen en we hebben nooit geprobeerd om heilig te zijn zonder een religie. Secularisatie heeft daarentegen ook onheil voortgebracht. Zo lieten Hitler, Stalin en anderen zien dat secularisatie even rampzalig kan zijn als een dweperige godsdienst. Beide komen voort uit hebzucht, macht en nationalisme en dit kan niet tot iets goeds leiden.

Wat is UW ervaring op gebied van godsdienst? U was ooit non. Gelooft u (nog) in God?

Ik geloof niet dat geloof belangrijk is. We hebben een soort fetisj van geloof in de westerse wereld gemaakt. We noemen religieuze mensen gelovigen. Als we hen vragen of ze religieus zijn, vragen we: "Geloof je?". Religie is niet in iets GELOVEN, maar iets DOEN!; je gedragen op een manier waardoor je verandert. Religie gaat niet over geloven in God, maar over compassie. De gedisciplineerde beoefening van het constant hebben van mededogen kan bij de mens tot een ervaring leiden, die sommigen God, anderen Brahma of Nirvana noemen. Het is nutteloos om je af te vragen of je ergens in gelooft of niet, want zolang je geen mededogen kent zul je het goddelijke

nooit kunnen ervaren. Bovennatuurlijke speculaties over God zijn zinloos. Het zijn zachtvaardigheid en empathie die de mens tot een goddelijke ervaring kunnen leiden en niet andersom.

Welke karaktereigenschappen maken van iemand een goede leider?

Hij moet goed geïnformeerd zijn, met name over zaken die op dat moment tot de agendapunten behoren. Dat betekent dat als hij over de islam spreekt, hij moet weten waar hij het over heeft. Dat is vaak niet het geval. Ook moet hij kritisch zijn ten opzichte van zichzelf en anderen niet beschuldigen. Daarnaast moet de waarheid verteld worden onder alle omstandigheden. Het verbaast me nog steeds dat er over het aansturen op oorlog met Irak is gelogen en God weet wat er nog meer voor ons verborgen wordt gehouden. Een leider moet zich verantwoordelijk voelen en geen onderwerp schuwen. Alles moet bespreekbaar zijn inclusief zijn eigen functioneren. In de V.S. is kritiek op de regering nagenoeg uitgesloten.

FOTO: KATKA SAMKOVA

Wat is volgens u de belangrijkste verantwoordelijkheid van een religieuze of politieke leider?

Het promoten van de deugd die compassie heet en geen tijd verspillen aan niet ter zake doende kwesties zoals bijvoorbeeld hetgeen waar mensen in geloven, of aan discussies betreffende de Goddelijke Drie-Eenheid, de Goddelijkheid van Jezus etc. De heilige Paulus zegt: "Ik kan dermate geloven dat ik letterlijk bergen kan verzetten, maar als ik in gebreke blijf om aan liefdadigheid te doen, dan is het waardeloos". Een politiek of religieus leider zou terug moeten gaan naar de fundamenten van alle wereldreligies n.l. vriendelijkheid en mededogen.

Wat vindt u van de politiek van Bush met betrekking tot terrorismebestrijding?

Het is vreselijk, het heeft de zaken verergerd. De manier waarop de mensen in Guantanamo Bay

FOTO: SAMANTHA VILLAGRAN

bijvoorbeeld behandeld worden. Ik sprak laatst met Desmond Tutu. Hij vertelde, dat toen in Zuid-Afrika de apartheid bevochten werd, de Britten naar de Zuid-Afrikaanse regering kwamen om te zeggen dat indien mensen zonder proces werden opgesloten, zij niet wist wat democratie inhield. De V.S. zou zich aldoende geen deel van de moderne democratische wereld mogen noemen. Er zitten momenteel in Guantanamo Bay mensen gevangen, die al 5 jaar zijn opgesloten zonder enige vorm van proces en die slachtoffer zijn van allerlei martelingen. Dit schaadt niet alleen de democratie, onze identiteit en de vrede, maar het speelt ook Osama bin Laden in de kaart. De geschiedenis van het fundamentalisme laat zien dat bewegingen gewelddadiger en extremer worden naarmate ze aangevallen worden. Dit komt voort uit de overtuiging dat de moderne liberale Westerse maatschappij het fundamentalisme wil vernietigen. Dus als ze aangevallen worden, wordt hun vooroordeel bevestigd. De aanval op Irak was absurd, illegaal en tegen de internationale

wet. Als een supermacht een internationale wet breekt en mensen voorliegt, dan wordt het vertrouwen enorm geschonden.

Hoe komt het dat ook rabbijnen, sjeiks, bisschoppen en zelfs de Paus beslissingen nemen waar zoveel vijandigheid uit voortkomt?

Dit komt omdat de mens geen mededogen heeft of wil hebben. Mensen willen gelijk krijgen en geen medeleven tonen, het ego is sterker. Om mededogen te kunnen tonen moet men los komen van het ego, men moet zichzelf uit het centrum van zijn of haar belevingswereld halen en iemand anders ervoor in de plaats zetten. Niet veel mensen zijn hiertoe in staat. De meeste religieuze leiders zijn feitelijk politici. Het zijn mensen als Desmond Tutu en de Dalai Lama die het ego hebben losgelaten en daardoor niet over grootheidswaanzin beschikken. Zij hebben een voorbeeldfunctie voor de mensheid. Maar eigendunk wordt verkozen boven rechtvaardigheid. De mens houdt ervan om te zeggen: "Ik heb gelijk, de ander niet". Religie is als kunst; het is heel erg moeilijk om haar goed te beoefenen. Niet iedereen die pianolessen heeft eindigt als Vladimir Ashkenazy en niet iedereen die kooklessen volgt wordt een Jamie Oliver. Het is zeer moeilijk om religie goed te beoefenen.

Had u een voorgevoel van de gebeurtenissen van 11 september of kwamen die voor u als een complete verrassing?

Weliswaar had ik, net als vele anderen, een unheimisch voorgevoel, maar deze gebeurtenissen waren als een horrorfilm. Live op de televisie konden we zien hoe de vliegtuigen zich in de gebouwen boorden. Alsof de mensheid na Auschwitz helemaal geen lering

had getrokken, niets had geleerd! Ik was bij de NATO om een lezing te geven. Er was een Libanese geleerde die een prachtige uiteenzetting gaf over de islam, de politiek en waar het terrorisme vandaan zou komen. Het enige waar de NATO-generaals in geïnteresseerd waren, was op welke manier ze zo snel mogelijk van de moslingemeenschappen in hun land verlost konden worden. Het liefst zouden ze hen allemaal naar hun thuisland terugsturen, maar omdat dat niet mogelijk is moeten ze onzichtbaar worden in de maatschappij, verdwijnen. Anders gezegd, ze moeten zoveel mogelijk assimileren. Ik zei: "we kunnen in het Europa van vandaag niet langer spreken over het laten 'verdwijnen' van mensen. Dat mag nooit weer gebeuren." Sterker nog, het mag met onze achtergrond niet eens bespreekbaar zijn. Een Hitler kreeg bestaansrecht na 1000 jaar vooroordelen, gepropagandeerd en gevoed door de kerk en dit heeft een grote schaduw over onze cultuur geworpen. Ik denk dat dit ook één van de redenen is dat mensen in Europa ontevreden zijn over religie. We weten dat religie verstrengeld is met vele gruwelijke momenten in de geschiedenis waar de kerk gewoonlijk niet tegenin ging. Een Duitse generaal zei: "Dit is ONZE cultuur en zij moeten in ONZE cultuur integreren". Ik antwoordde: "Nu begrijpt u wellicht hoe wij als kolonialisten met macht vreemde landen onderwierpen en de lokale cultuur voor altijd veranderden. Immigranten zijn hier naartoe gekomen door de nasleep en de ellende die er in de koloniën heeft plaatsgevonden. Dit houdt in dat velen niet meer in hun vaderland kunnen leven. Dus komen ze naar ons". Een Fransman zei: "Als we vrouwen toestaan een sluijer te dragen, dan zullen zij vervolgens niet naar een mannelijke dokter gaan, hun kinderen niet naar een openbare school sturen en uiteindelijk zullen ze tot Al-Qaida toetreden". Een Duitser vervolgde: "Die mensen in mijn land, de Turken, gaan niet naar Duitse restaurants, zij gaan alleen naar hun eigen restaurants en naar hun eigen vermaakcentra". Ik antwoordde: "Dat doet me denken aan de Britten in India en Egypte, zij gingen ook niet naar lokale Egyptische of Indiase restaurants, maar gingen naar hun eigen clubs en hotels". Het was kortom een verschrikkelijke middag. Dit was de NATO-top! Zo spraken de generaals, God weet wat er dan wel niet bij de troepen leeft.

Hoe zit het met onze politici? Zijn zij beter of slechter dan deze generaals?

Ik weet het niet. Ik heb met enkele congresleden in Amerika gesproken. Ze waren wel geïnteresseerd, maar ik stond versteld van het feit hoe weinig kennis ze bezitten. Ze vertelden me dat het, eerlijk gezegd, niet slim was om voor een carrière bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken te kiezen. Weinig mensen met kwaliteiten kiezen voor dit departement, met alle gevolgen van dien. Na 11 september moest ze adverteren voor Arabische tolken, omdat er niemand in het Pentagon of in het Witte Huis werkte die Arabisch sprak of verstond. Onvoorstelbaar!

Heeft u een boodschap voor de wereld of voor een persoon in het bijzonder?

Heb mededogen met de medemens. De essentie van religie, en ook de essentie van politiek zou de gouden regel moeten hebben: doe anderen niet aan wat je niet zou willen dat jou aangedaan wordt. De grote religieuze leider Confucius was de eerste die deze regel 500 jaar voor Christus opstelde. Dit vormt de basis van alle religies. En met het oog op de globalisering moet het ook de basis vormen van ons politiek gedrag opdat we leren dat andere naties (of minderheidsgroepen die in ons land leven) net zo belangrijk zijn als wijzelf. Er ontstaan steeds meer minderheidsgroepen met destructieve krachten. De politiek die predikt dat wij nummer 1 zijn en alle anderen onderhevig maakt aan vernederingen, zorgt ervoor dat mensen hun vertrouwen in het politieke systeem verliezen en dit drijft hen tot waanzin. Dit is bijzonder gevaarlijk voor de toekomst.

Hoe wilt u dat de mensen u zullen herinneren?

Ik zou herinnerd willen worden als iemand die pleitte voor begrip. De ene mens is niet beter dan de andere. Eenieder heeft zijn eigen uniciteit. Elk volk heeft zijn eigen wetten. Als we dit zouden respecteren en .... waarderen, dan zou er een kentering kunnen plaatsvinden. Dan is er hoop!

KAREN ARMSTRONG IS INCIDENTEEL BESCHIKBAAR VOOR LEZINGEN. INFORMEER BIJ SPEAKERSACADEMY @ T 010-4333322.

"Volgens mij draait het uiteindelijk allemaal om compassie. Als we meeleven met de ander, als we het goddelijke in onze medemens erkennen, kan iedere ontmoeting 'heilig' zijn" (Karen Armstrong)